

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента

Бадер Світлани Олександрівни на дисертацію

Печериці Наталії Михайлівни

«Соціально-педагогічна корекція ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО»

представлену до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка

Стрімкі зміни у політичній, економічній та соціальній сферах сучасного українського суспільства, нестабільна ситуація на сході України та анексія АР Крим провокують негативні настрої та певну невизначеність серед більшості населення нашої держави, що тягне за собою падіння загального рівня духовної культури, переорієнтацію у ієрархії системи цінностей особистості у бік більш прагматичних, матеріальних. Закономірно, що сьогодні науковці на міждисциплінарному рівні (філософи, соціологи, психологи, педагоги тощо) констатують наявність різних деформацій у структурі ціннісно-сміслової сфери молоді, однією з яких є ейджизм як прояв нетерпимості, негативного ставлення до певних категорій населення загалом, та до людей похилого віку, зокрема. Сучасна молодь сприймає літніх людей як таких, що «прожили життя», виробили власний життєвий ресурс, не розуміються на проблемах сучасності, тим більше, не здатні діяти в реальних умовах інформаційного суспільства. Звідси зневаги до означеної категорії населення, ігнорування їхнього життєвого й професійного досвіду, неприйняття позиції, а, інколи – відверте негативне ставлення, презирство. Означена проблема загострюється, коли мова йдеться про ейджизм з боку студентської молоді, адже майбутні фахівці – це еліта нації, які продукують цінності та визначають ті з них, що набудуть статусу суспільно значущих. Отже, актуальність проблеми соціально-педагогічної корекції ейджизму

студентської молоді не викликає сумніву та потребує нагального вирішення на теоретико-практичному рівні.

Відзначимо, що науковий апарат дослідження, представлений у вступі (об'єкт, предмет, мета, завдання), свідчить про належний рівень наукової компетентності автора та може бути оцінений як чіткий, кваліфікований і логічно викладений. Н. М. Печерицею використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, які дали можливість вдало організувати педагогічний експеримент та здійснити виважену перевірку значущості отриманих результатів на основі використання методів математичної статистики (середнє арифметичне, статистичний критерій Пірсона). Зауважимо, що останні було використано як на констатувальному, так і на контрольному етапах експерименту для більшої валідності даних.

Зазначимо, що автором опрацьовано достатню джерельну базу (зокрема, 299 найменувань, 21 з яких – іноземною мовою), що свідчить про ґрунтовний аналіз досліджуваної проблеми. Позитивне враження справляє кількість публікацій Н. М. Печериці (17 розвідок, крім того наявні публікації у зарубіжних виданнях та такі, що мають міжнародний індекс цитування), її активна участь у конференціях різних рівнів. Також, значною є експериментальна вибірка – 2003 здобувача освіти.

Дисертація Н. М. Печериці має класичну структуру та складається з двох логічно взаємопов'язаних розділів, які послідовно розкривають визначені у вступі завдання.

Так, у першому розділі дослідження – *«Теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО в умовах інформаційного суспільства»* – Н. М. Печериця проаналізувала проблему корекції ейджизму сучасної молоді, схарактеризувала сутність соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО в умовах інформаційного суспільства та зробила аналіз сучасного стану проблеми.

Зауважимо, що дисертантка ґрунтовно проаналізувала сутність ключових понять, зокрема: «ейджизм молоді», «соціально-педагогічна корекція», на основі чого вводить у науковий обіг дефініції «ейджизм студентської молоді» та «соціально-педагогічна корекція ейджизму студентської молоді».

До того ж, у першому розділі дисертації здобувачем було досліджено наявний стан прояву ейджизму з боку студентської молоді, що засвідчило доволі значний його рівень та підтвердило необхідність розробки й упровадження відповідної системи соціально-педагогічної корекції означеного феномену.

У другому розділі – *«Розробка й упровадження системи соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО в умовах інформаційного суспільства»* – автором вдало й логічно обґрунтовано відповідну систему, що реалізується на засадах інтеграції та координації зусиль внутрішнього та зовнішнього, реального та віртуального середовищ ЗВО, тобто ідея полягає в тому, що ЗВО як відкрита педагогічна система взаємодіє з різними соціальними інститутами (територіальними центрами, закладами соціального обслуговування, будинками престарілих, геріатричними пансіонатами для ветеранів праці, клубами активного довголіття громадян похилого віку, університетами третього віку тощо) для більш вдалого результату. Компонентами системи Н. М. Печериця визначає такі: суб'єкт-об'єктний, функційно-цільовий, середовищний, змістовно-технологічний, результативний.

Загалом погоджуючись з такими структурними елементами системи соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді, вважаємо дещо дискусійним визначення суб'єкт-об'єктного компонента. Зрозуміло, що здобувач освіти є тим, на кого спрямована дія, та, з точки зору класичного розуміння системи – об'єктом. Натомість, з огляду на гуманістичні й аксіологічні засади сучасної вищої освіти, студент є активним суб'єктом

освітнього процесу та освітнього середовища закладу вищої освіти, на чому варто було наголосити у тексті дисертації під час характеристики відповідного компонента системи. Вважаємо, що це б дало змогу, не змінюючи назви компонента системи, підкреслити, що автор, все ж таки, стоїть на позиціях суб'єкт-суб'єктного наукового підходу, що відчувається з контексту дисертаційного дослідження.

Запропонована автором система соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді реалізується шляхом упровадження спеціально розробленої програми, що передбачає низку етапів: етап теоретико-практичної підготовки всіх суб'єктів соціально-педагогічної корекції ейджизму до подальшої роботи зі студентською молоддю, етап соціально-педагогічного перевиховання студентів та підсумковий етап. З тексту дисертації бачимо, що автором проведена значна практична робота зі всіма учасниками формуючого експерименту. Так, поряд з традиційними (дебати, бесіди, рольові та ділові ігри, кругли столи) цікавими й смисловими виявились такі форми організації діяльності, спрямовані на подолання проявів ейджизму у студентської молоді як: соціально-педагогічні та психологічні тренінги, соціальні квести, читання й обговорення художніх та медіа-текстів («Шляхетне дерево» Ш. Зільверштайна, кінофільм «Інтерн»), летеркросинг, онлайн марафони, бліц-опитування в месенджерах, віртуальні артколажі, віртуальні флешмоби, челенджі тощо.

Значним практичним внеском автора вважаємо створення спеціального корекційно-координаційного центру, завдяки діяльності якого вдалося поєднати зусилля всіх представників внутрішнього, зовнішнього (як реального так і віртуального) середовищ для досягнення максимально позитивного результату у процесі корекції ейджизму студентської молоді.

Зазначимо, що висновки дисертації загалом адекватно відображають зміст виконаного дослідження; дають відповіді на поставлені завдання у вступі. Текст дисертації, список використаних джерел, а також посилання на них у тексті здійснено з дотриманням сучасних вимог до оформлення

дисертацій. Автореферат і наукові публікації Н. М. Печериці цілком відображають провідні положення та висновки, викладені в тексті дисертації. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Високо оцінюючи дисертаційну роботу Н. М. Печериці з позицій наукової новизни, теоретичного і практичного значення, зазначимо, що вона не позбавлена певних суперечливих моментів.

1. Як вже було зазначено, автором розроблено й упроваджено систему соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі закладів вищої освіти, яка є предметом дослідження. Натомість, в якості мети Наталія Михайлівна визначає «змістовно розробити й упровадити» відповідну систему. Складається враження, що перевірка її ефективності не є метою дослідження, натомість реальна перевірка ефективності запропонованої системи соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді представлена у підрозділі 2.3. Вважаємо, що доцільно було б, все ж таки, зазначити це і в меті.

2. З тексту дисертації стає зрозуміло, що експериментальне дослідження відбувалось у межах м. Харкова, що пояснюється автором з огляду на регіональну особливість міста (значна кількість закладів вищої освіти та, відповідно, студентів). Натомість, вважаємо, що доцільно було залучити представників з інших областей України для більшого рівня валідності отриманих експериментальним шляхом даних, зокрема, здобувачів освіти із центральних та західних областей.

3. На нашу думку, назву параграфу 1.1. «Теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО в умовах інформаційного суспільства» варто було б подати як «Теоретичні засади соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО в умовах інформаційного суспільства», адже конструкт «методологічні» передбачає аналіз проблеми з точки зору наявної освітньої

парадигми, відповідних наукових ідей, підходів, принципів на різних рівнях методології.

4. У тексті дисертації (стор. 70-71) автор відстоює думку, що соціально-педагогічна діяльність може ефективно здійснюватися лише соціальним педагогом. На нашу думку, така точка зору є дещо дискусійною, адже сучасний педагог загалом, а також викладач ЗВО, зокрема, виступають у різних ролях. Окрім провідної – формування професійно важливих компетентностей – вони також відіграють роль ціннісного орієнтира, носія культурних цінностей та смислів, і за умови вдало організованої взаємодії, обміну цінностями під час діалогічного спілкування, здатні впливати на ціннісно-смыслову сферу здобувача. Натомість, погоджуємось, що саме соціальний педагог є важливим суб'єктом моделювання, реалізації відповідного освітнього середовища, координації зусиль різних суб'єктів соціально-педагогічної діяльності.

5. Уважаємо, що дисертаційна робота значно б виграла, якщо у тексті параграфів 1.3 «Аналіз сучасного стану соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО» та 2.3. «Аналіз ефективності системи соціально-педагогічної корекції ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО в умовах інформаційного суспільства» під час опису результатів констатувального й контрольного зрізів, автор подав би більш розгорнутий текстовий опис таблиць, де подані цифрові узагальнені дані щодо рівнів прояву ейджизму у студентської молоді.

Проте, висловлені зауваження є полем для дискусії та в жодному разі не знижують загальної позитивної оцінки дисертації.

Уважаємо, що сукупність теоретичних і практичних результатів, поданих у дисертації, дозволяє кваліфікувати запропоновану роботу як самостійне завершене дослідження. Отримані науково-обґрунтовані результати є актуальними і важливими для соціально-педагогічної науки і

практики роботи закладів вищої освіти та в сукупності забезпечують розв'язання важливої наукової проблеми.

Аналіз дисертації, автореферату й опублікованих робіт дисертантки дає підстави зробити висновок про те, що дослідження «Соціально-педагогічна корекція ейджизму студентської молоді в освітньо-культурному середовищі ЗВО» є вагомим внеском у соціально-педагогічну науку, а дисертація відповідає пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанови Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р. та № 943 від 20.11.2019 р.), що дає підстави для присудження **Печериці Наталії Михайлівні** наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

С. О. Бадер

Підпис	<i>бадер С.О.</i>
Засвідчую	
Начальник відділу кадрів	<i>Григор'єва</i>
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	

